

Romantismus ve světové literatuře

Charakteristika doby

1. polovina 19. století

- Vzniká v době mezi dvěma revolucemi (1789 – velká francouzská a 1848 – revoluční rok v Evropě), které vzbudily velké naděje a touhy po svobodě, obě končí porážkou. **Naděje na svobodu, rovnost a bratrství jsou vystřídány napoleonskými válkami, je posílen policejní dozor nad obyvatelstvem, což vede ke zklamání a útěku umělců od reality do světa fantazie.**
- Název je odvozen od francouzského slova romantique = **neskutečný, jako v románu**
- Prosazuje svobodu jedince, **staví do popředí cit, fantasii, vášně, vyzdvihuje idealizovaný středověk**
- Autoři unikají od přítomnosti a skutečnosti do světa fantazie, do svého nitra a do snu
- Hlavní hrdina uskutečňuje vzpouru proti společnosti, která se neumí přizpůsobit.
- **Hrdina je výjimečný, osamocený, bývá společenský vyvrženec, často se dopouští násilí – loupežník, vrah, kat, žebrák, tulák**
- **Autor se ztotožňuje s hlavním hrdinou**
- **V dílech převládají city – tragická, platonická láska, nenávisť, touha po pomstě**
- **V ruské literatuře se objevuje tzv. zbytečný člověk = člověk, který nenachází smysl života, nudí se, je neschopen činu, opovrhuje okolím**

Německo

- tzv. **poezie modrého květu** – modrý květ je symbolem opravdového života, krásy

Novalis

Zakladatel poezie modrého květu – ***Modrý květ*** – nedokončený román, hlavním hrdinou je středověký rytíř hledající **modrý květ = smysl života**. ***Hymny noci*** – básnická sbírka, básně s motivem ztracené lásky, touhy po smrti a oslavou Panny Marie, **používá symbolů dne = život a noci = smrt**

Bratři Grimmové

Zabývali se německou lidovou slovesností a mytologií, prosluli jako sběratelé a vydavatelé souboru německých lidových pohádek (***Karkulce, Sněhurka, Popelka, aj.***)

Anglie

George Gordon Byron

- **Ovlivnil celou evropskou literaturu**
- Pocházel ze staré aristokratické rodiny, ale jeho otec propil všechnu rodinný majetek,
- Od dětství kulhal a se svou vadou se nikdy nevyrovnal, žil ve světě knih a svých snů. Věnoval se i sportu - plavání
- **Většinu života strávil v zahraničí (Řecko, Itálie)**
- Zemřel na mor, kterým se nakazil, když pomáhal Řekům v boji proti turecké nadvládě

Childe Haroldova pouť – moderní epos, autobiografické prvky. Harold je šlechtic, který je zklamán životem a nedokáže se smířit se svým tragickým osudem, putuje Evropou a po Malé Asii, uniká do přírody a ke krásám antiky, zároveň si uvědomuje hrůzy válek, které vše ničí, je deprimován bezprávím, které zažívají porobené národy.

Percy Bysshe Shelley

Odpoutaný Prométheus – básnické drama, obměna staré antické báje o Hrdinovi, který přinesl lidem oheň, hrdina je vysvobozen přírodou, která zároveň nič tyrana.

Mary Shelleyová

Frankenstein – příběh o umělé lidské bytosti, která touží po lásce. Upozorňuje na **odpovědnost tvůrce za své dílo**.

Bram Stoker

Dracula – příběh profesora Van Helsinga, který se svými přáteli bojuje proti krvelačnému a charismatickému hraběti – upírovi, který se přestěhuje z Transylvánie do Anglie a jeho oběti se stává dcera Van Helsinga.

Walter Scott

- Sběratel skotských lidových balad
- **Považován za zakladatele historické povídky a románu**. Minulost přibližuje pomocí podrobného a výstižného vyličení dobové atmosféry

Waverley – líčí skotské povstání na konci 18. století

Ivanhoe – odehrává se za vlády Richarda I. Lví srdce, v době křížových výprav do Jeruzaléma, který okupují Arabové a úkolem křížáků je osvobodit Svatý hrob (hrob Ježíše). Román je oslavou rytířství a lásky.

Francie

Victor Hugo

- Ovlivněn dobovou atmosférou, téměř 20 let žije ve **vyhnanství**, neboť nesouhlasí s Napoleonem III. **Autor manifestu romantismu**, který nalezneme v předmluvě k jeho historickému dramatu *Cromwell*. Ve vyhnanství vytvořil **cyklus básní *Legenda věků*** – zobrazil vývoj lidstva, vrchol spatřuje v antice, **ovlivnil tvorbu J. Vrchlického aj. S. Machara**.

Chrám Matky boží v Paříži – román, realistické líčení života na dvoře Ludvíka XI., hlavní hrdina – ošklivý, obecně nenáviděný hrbáč Quasimodo, který má ušlechtilou duši, laskavou povahu a milující srdce. Jeho protikladem je kněz Frollo, který jej vychoval. Tragická láska Quasimoda k tanečnici Esmeraldě.

Bídníci (Ubožáci) – román, líčí osudy uprchlého vězně Jeana Valjeana, který pomáhá chudým a potřebným, jeho opakem je inspektor Javert, který Valjeana pronásleduje. Valjean se dopustil krádeže chleba, za což byl odsouzen na galeje, odkud uprchl. Při útěku mu pomůže biskup, který ho ochrání před dalším trestem za krádež stříbra, naopak mu stříbrné předměty daruje, čímž probudí ve Valjeanovi jeho lepší já. Valjeana se ujímá malé Kosety, která, když se dozví pravdu o svém vychovateli, ho opouští.

Devadesát tři – román, odráží politické poměry na francouzském venkově v době revoluce.

Stendhal

- **Tvoří přechod mezi romantismem a realismem**. Jeho hrdinové mají romantický osud vrcholící zpravidla jejich smrtí, nedokáží se začlenit do společnosti, naopak se sní dostávají do konfliktu, jsou nuceni se přizpůsobit, rezignují na své ideály a poté umírají.

Červený a černý – psychologický román, červená je symbolem revoluce, odvahy a touhy po lásce, černá symbolizuje církev, pokrytectví a smrt. Hlavní hrdina, Julien, je ochoten udělat cokoli pro svou kariéru, využívá hlavně vztahů se ženami, v závěru začne pohrdat společností,

do které se toužil dostat, nenávidí sám sebe, proto odmítne šanci získat milost, je odsouzen k smrti a popraven.

Alexander Dumas st.

- **Autor historických románů**, velmi oblíben pro svou schopnost poutavě vylíčit různá dobrodružství, zachytit život na dvoře Ludvíka XIII. a Ludvíka XIV.

Tři mušketýři, Hrabě Monte Christo, Muž se železnou maskou.

Rusko

Alexandr Sergejevič Puškin

- Ovlivněn ruskými politickými poměry, sympatizoval s děkabristy, kteří chtěli svrhnout cara, byl poslán do vyhnanství na Kavkaz, po návratu žije pod trvalý policejním dohledem, byl vyprovokován k souboji, ve kterém byl těžce zraněn, na následky zranění umírá

Evžen Oněgin – **veršovaný román**, Oněgin je **typ zbytečného člověka**, přijíždí na venkov, zamiluje se do něj Taťána, on její lásku odmítá, později by ji rád získal, ale Taťána jejíž vdaná, a přes lásku k Oněginovi ho odmítá.

Piková dáma – soubor **povídek o ruské společnosti**, jejím pokrytectví, neschopnosti mladých zapojit se do skutečného života.

Michail Jurjevič Lermontov

- Dvakrát vypovězen na Kavkaz, obhájce Puškina, po jeho smrti napsal báseň – Na smrt Puškinovu, ve které obžaloval ruskou společnost a cara z vraždy Puškina. Rovněž zahynul na následky zranění v souboji.

Démon – **básnická poéma**, hlavním tématem je myšlenka, že každé zlo se rodí z nedostatku dobra. Démon, symbol zla, chce láskou k Tamaře překonat své prokletí a svou samotu, ale způsobí jen Tamařinu smrt a prodlouží si své prokletí.

Hrdina naší doby – **příběh zbytečného člověka**, šlechtice Pečorina, který marně hledá smysl své existence a není schopen překonat sám sebe.

Polsko

Adam Mickiewicz

- Jeho tvorba je ovlivněna neustálým **bojem Poláků za národní svobodu**.

Konrád Wallenrod – baladický příběh mladého Litevce, který se stává velmistrem řádu německých rytířů jen proto, aby mohl tento řád zničit a pomstít tak svůj utlačovaný národ. Sám rovněž umírá.

Pan Tadeáš – epos o krvavých sporech dvou rodin, které překoná až lásky dvou mladých lidí, Tadeáše a Zošky. Podal obraz polské společnosti v době napoleonských válek.

USA

Edgar Allan Poe

- **Mistr fantastické povídky, zakladatel detektivní novely**. Dokázal navodit atmosféru hrůzy, tajemna, využívá symbolů.

Havran – básnická skladba, ke které se hlásili mladí autoři na konci 19. století, zejména prokletí básníci. Hlavní tématem je smrt mladé dívky, havran symbolizuje smrt.

Jáma a kyvadlo – výbor povídek s hororovou tematikou.

Vraždy v ulici Morgue – detektivní povídka s postavou amatérského detektiva a jeho méně chápavého společníka, vraždí orangutan.

Zánik domu Usherů – hororová povídka, obava ze smrti a pohřbení zaživa.

Novoromantismus

Konec 19. století – počátek 20. století

- Autoři navazují zejména na romantismus, patří mezi nejoblíbenější autory své doby, často jsou považováni za zakladatele triviální literatury

Jules Verne

- Skutečný průkopník vědecko fantastické literatury, je díla se stala v současnosti skutečností – cesty na Měsíc, ponorky, atomové zbraně, potápění.

20 tisíc mil pod mořem, Tajuplný ostrov, Dva roky prázdnin, Ukradená vzducholod'

Artur Conan Doyle

- Považován za zakladatele detektivní povídky, navazuje na Poea, vytváří postavu geniální detektiva Sherlocka Holmese a jeho přítele doktora Watsona, postava Holmese byla natolik oblíben, že jej musel znovu oživit, když jej nechal zemřít v boji s největším nepřítelem Moriarttim.

•

Karel May

- Zpracovává tematiku přátelství, věrnosti a lásky,

Vinetou, Syn lovce medvědů.